

CLARISSA CESTINA

Si Carissa ay isang manunulat na lumaki sa Albay. Siya ay nagtapos ng kursong AB Audio Visual Communication sa Bicol University. Bata pa ay mahilig na siyang magsulat at sumali sa mga patimpalak sa pagsusulat sa eskwelahan. Ngayon ay kabilang siya sa mga rehistradong manunulat/awtor sa National Book Development Board of the Philippines. Ang kaniyang unang akda na Si Larry Arao at ang Mangkukulam ng Poblacion nainilimbag ng 8Letters Bookstore and Publishing ay bunga ng sariling karanasan at makulay na kultura ng kaniyang probinsiyang pinagmulan.. Kasalukuyan siyang naninirahan sa Pasay City kasama ang kaniyang apat na mga pusa na sina Potpot, Bubwit, Babi, at Batit. Mababasa ang iba pa niyang akda sa <https://mgatinigsaulan.blogspot.com/>.

NANG MAGALIT SI JOS

“Mas lumakas pa ang bagyong Olga na may bugso ng hanging umaabot sa 260kph at lakas na 225kph. Gumagalaw ito patungong hilagang-kanluran sa bilis na 39kph. Isinailalim na sa typhoon signal number one ang mga sumusunod na lugar...”

Lalong hinapit ni Alex ang kumot sa kaniyang katawan. Paunti-unti nang lumalakas ang ulan sa labas. May kasama na ring hangin. Malamig ang paligid kahit sa loob ng kanilang *bungalow*. Sa kabila niyon, masaya si Alex dahil suspendido ang klase. Makanonood siya ng paboritong animé sa TV habang kumakain ng mainit na champorado.

“Alex, bilisan mo na riyan at tulungan mo ako rito!” Narinig niyang utos ng kaniyang ina mula sa katabing bakanteng lote. Doon nila binibigyang laya na maglakad-lakad ang mga alaga nilang manok.

Nagmamaktol na ibinaba niya ang kumot at binitiwang remote ng TV saka lumabas ng bahay. Nadatnan niya ang kaniyang ina sa bakanteng lote na hinahabol ang isang inahing manok. Mukhang nakatakas ito mula sa kulungan.

Huminto sa pagtakbo ang kaniyang ina para maghabol naman ng hininga. Hindi pa naman ito ganoon katanda. Ang edad na tatlumpu't lima ay bata pa, subalit sadyang hingalin ito at madaling mapagod.

“Hulihin mo nga 'yang manok. Nakatakas na naman, eh. Habang hindi pa gaanong malakas ang ulan,” utos nito bago bumalik sa loob ng bahay para maghanda ng kanilang mga gamit kung sakaling kailanganin nilang lumikas.

Hindi na bago sa kanila ang bagyo; silang nakatira sa kung tawagin ay daanan nito. Kung kaya't alam na nila ang dapat gawin: lagyan ng pabigat ang bubong, ipasok ang mga halamang nasa paso at itali ang mga nakatanim sa lupa, ikulong ang mga alagang manok, mag-imbak ng sapat na pagkain at tubig na maiinom, at maghanda sa pag-bakwit.

Sa wakas ay nahuli na ni Alex ang inahin. Ibabalik na sana niya ito sa kulungan nang mapansing huminto ang ulan at nawala ang hangin. Inilibot niya ang kaniyang paningin at pinakiramdaman ang paligid. Tahimik ang mga puno. Nangibabaw ang ingay ng pagpukpok ng martilyo sa yero mula sa hindi kalayuan at ang boses ng komentarista sa radyo ng kapitbahay. Unti-unti, nawala ang makakapal na ulap na may dalang bagyo at lumiwanag ang kalangitan. Natigil ang pagpukpok ng martilyo sa yero.

“...inuulit ho namin: signal number four na sa atin kaya't maghanda na kayo, mag-evacuate na kung kailangan...”

Naalala niya ang bagyong tumama sa kanilang lalawigan noong limang taon lamang siya. Signal number four na rin noon, ngunit tirik na tirik pa rin ang araw. Kinaumagahan, nakipagbuno sila ng kaniyang ina't ama sa napakalakas na hangin at ulan para makalikas at magpalipas ng bagyo sa kapitbahay.

Subalit tila kakaiba ito. Tila ba biglang nagbago ang isip ng bagyo at nagdesisyon na lamang na maglahong parang bula. Humalili ang araw; matinding sikat ng araw.

Nagsilabas ang mga tao sa kani-kanilang bahay, nagtataka. Ano't biglang uminit? Hindi naman sa mas nais nila ang bagyo, subalit...ano nga ba ang nangyari?

Walang nakasagot sa nag-iisang katanungan ng lahat. Maging ang PAG-ASA ay walang naibigay na paliwanag sa biglang paglaho ng bagyo o sa biglaang matinding init. Kaniya-kaniyang haka-haka ang bawat isa. Katapusan na ba ng mundo? Ito na nga ba ang pagbabalik ni Hesu Kristo? Parusa ng mga kasalanan ng sangkatauhan?

Subalit wala nang mas mahiwaga pa nang kahit sumapit ang gabi ay may araw pa rin. Hindi lumubog ang araw!

“Nasaan na ba ang papa mo? Kung ano na ang nangyayari sa mundo, hindi pa rin siya umuwi,” himutok ng kaniyang ina na puno ng pag-aalala.

Maagang umalis ang kaniyang ama para mamili ng dagdag sana nilang pagkain sa mga susunod na mga araw na brownout dala ng bagyo. Ngunit nawala ang bagyo at nawala rin ang tiyansang mag-brownout. Pati ba naman ang kaniyang ama ay nawawala. Bagaman panatag siya dahil madalas naman itong mawala ng buong araw para katagpuin at bisitahin ang kaniyang kaibigan. Kaya’t sigurado siyang uuwi rin ito bago ang oras ng kanilang pagtulog—kung makatutulog sila sa gabing iyon na mataas pa rin ang sikat ng araw.

Pero hindi umuwi ang kaniyang ama. Hindi na muling umuwi.

Kinabukasan, tirik pa rin ang araw. Maalinsangan ang paligid. Matapat lang sa ibang dako ang hanging buga ng electric fan ay pinagpapawisan na agad siya. Mas lalo pa siyang pinagpawisan nang dumating ang kanilang kapitan, taranta, hinahanap ang kaniyang ina.

“Dayang! Si Andong! Natagpuan sa baybay! Wala nang buhay!”

Sa pagkakataong iyon, tila ba napunta sa kaniyang dibdib ang delubyo. Naghalo ang pagkabigla, hindi pagkapaniwala at pagluluksa. Ang tindi ng sikat ng araw, ngunit ang damdamin niya’y binabagyo. Rumaragasa ang baha-bahang emosyon, ngunit walang luhang kumawala sa kaniyang mga mata. Dulot marahil ng matinding init ng panahon.

Labing-isang taon na ang nakalilipas nang mangyari iyon, subalit hindi pa rin niya nalilimutan. Paano ba naman, mula noong araw na mamatay ang kaniyang ama’t biglang maglaho ang bagyo, isang buwan ding tumangging lumubog ang araw. Isang buwan silang walang gabi, walang buwan. Nangatuyo ang mga balon, ilog at sapa. Ang mga pananim ay kung hindi man natuyot, napeste naman. Nangamatay ang mga alagang hayop. Unti-unting naubos ang pagkain at nagutom ang mga tao. Mayroon pa ngang kumalat na sakit—epidemya.

Walang makapagsabi kung ano ang nangyari. Kahit pa ang mga dalubhasa ay bumalik sa pag-aaral para lamang malutas ang kababalaghang nangyayari sa bayan ng Sinukuan. Nagdasal ang mga tao sa lahat ng diyos, sumangguni maging sa mga albularyo makakuha lang ng sagot, pero wala silang nahita.

Hanggang isang araw ay nakilala niya ang kaibigan ng kaniyang namayapang ama—si Jos, ang diyos ng araw. Noong una ay hindi niya ito pinaniwalaan. Bigla ba namang sumulpot sa labas ng kanilang tahanan at hinahanap siya. Hindi niya malilimutan ang suot niya—naka-coat and tie at nakaitim na salamin sa mata.

Mahaba ang buhok niya na kulay ginto at nakapusod. Sa kanang hinlalato niya ay may gintong singsing na may disenyong araw.

Matapos siyang masilayan ay hinarap naman niya ang mga kapitbahay nilang kapwa nahihiwagaan sa bisita.

“Isa lang ang makapagpapahupa ng galit ko at makapagbabalik sa gabi, iharap niyo sa akin ang pumatay sa aking mabuting kaibigan. Kapag nangyari iyon, ibabalik ko sa dati ang lahat. Dalhin niyo siya sa dalampasigan, kung saan natagpuan ang katawan ng aking kaibigan.” Iyon ang mga salitang binitiwang ni Jos bago naglahong bigla.

Hindi agad nakakibo ang mga nakarinig, subalit dala marahil ng matinding init nakumbinsi na rin silang kumilos. Kinahapunan, alam na ng buong bayan ang kondisyon at nais ni Jos.

Pagsapit ng makalawa, nahuli ang nagpapatay sa kaniyang ama—, si Santiago, ang mayor ng kanilang bayan. Ang dahilan nito, masyadong maingay si Andong, mapagmalasakit sa tao, maprinsipyo, at matuwid. Galit si Santiago kay Andong, dahil pinupuna nito ang maling gawain ng mayor, katulad ng pag-apruba sa sabungan ngunit pagtutol sa pagtuturo sa kultura at literatura ng bayan. Hindi rin nagustuhan ni Santiago nang minsang itanong ni Andong kung saan napunta ang perang donasyon ng isang banyagang organisasyon para sana sa mga batang mag-aaral. Nagamit naman daw sa proyektong libreng pandesal para sa mga estudyante, proyektong inorganisa at pinondohan ng isa pang organisasyon.

Si Gerardo na isang pulis ang nakahuli kay Santiago. Si Noli na kanang-kamay ni Mayor ang nagbigay ng impormasyon ukol

dito, na siya ring kumalabit ng gatilyo ng baril na kumitil ng buhay ni Andong.

Nang mahuli si Santiago ay agad itong dinala sa baybay, kung saan nakita ang bangkay ni Andong. Matiyagang naghihintay roon si Jos, ngunit hindi tulad noong una nila itong makita—naka-sando, shorts at tsinelas lamang ito, bagaman nakashades pa rin siya..

Kapalit ng gabi, inialay ng taumbayan si Santiago, na ama ni Gregory. Si Gregory na siyang nanalong mayor ng kanilang bayan makalipas ang labing-isang taon.

...

“Hindi totoo ’yon! ’Yung sinasabi nilang ilang linggong hindi lumubog ang araw, walang gabi’, metaphorical. Ang ibig sabihin, sadyang mainit ang summer. Nagpapaniwala ka sa mga sabi-sabi.”

“Golden sun kasi ’yon kaya ganoon, talagang mainit.”

Iyon ang paulit-ulit na retorika ng mga tagasunod ni Gregory sa kampanya. Hindi raw totoo ang nangyari noon.

Kahit siya, pinagdududahan ang sariling memorya. Totoo nga ba ang mga nangyari labing isang taon na ang nakalilipas? Totoo nga bang pinatay ang kaniyang ama at may kaibigan itong diyos at ang diyos na iyon ay ipinaghiganti ang kamatayan ng kaibigan nito?

Sa tatas ng pananalita ng mga sumusuporta kay Gregory, maging siya ay nakukumbinsi na. Sino ba naman kasi ang maniniwalang ang diyos ng araw ay Jos ang pangalan? Dagdag pa na mula noong manumbalik ang gabi ay hindi na ito muling nagpakita kanino man kahit pa sa kaniya.

Sa kabila niyon, marami pa rin namang naniniwala sa nangyari noon, katulad ng kalaban ni Gregory na si Jamila, ang anak ng pulis na si Gerardo na siyang nakahuli noon sa ama ni Gregory na si Santiago. Maging siya nga na isa na ngayong guro ay inuudyok ng ilang kapitbahay na kumalaban din kay Gregory at ipaglaban ang kanilang katotohanan. Kaya lamang ay mahina ang loob niya hindi tulad ng kaniyang ama.

Buong panahon ng kampanya, walang nangyaring kakaiba. Normal na lumulubog at lumilitaw ang araw. Kahit pa nga nang manalo si Gregory, normal naman ang lahat—kung normal nga bang iluklok bilang pinuno ng bayan ang anak na nakinabang sa ninakaw ng ama mula sa kaban nito.

“Parang nawalan ng saysay ang kamatayan ng papa mo,” narinig niyang turan ng kaniyang ina habang nakatanaw sa entablado kung saan abot tainga ang ngiti ni Gregory habang kumakaway. May himig ng kalungkutan sa tinig ni Dayang.

Galing sila noon sa palengke para mamili ng ipanghahanda sa paggunita ng kamatayan ni Andong sa susunod na araw. Sakto namang may pasasalamat ang kampo ni Gregory sa plaza dahil sa pagkapanalo nito sa halalan. Maraming dumalo, sila ring nakaranas ng matinding sama ng loob ni Jos.

Napatingala si Alex, alas tres na ng hapon, subalit mataas pa rin ang sikat ng araw. Maalinsangan ang paligid at walang anumang banta ng ulan. Napaisip siya—maghihiganti bang muli si Jos?

Parang dasal na napagbigyan, biglang lumitaw sa kaniyang paningin ang diyos ng araw. Naroon ito sa kalapit na kainan, nakadekwatro habang kumakain ng haluhalo. Ang suot nito ay tulad

noong una nilang pagkikita, coat and tie pero wala na ang itim na salamin sa mata. Ang hitsura niya’y walang pinagbago, ganoon pa rin katulad ng dati. Hindi nga ito tao.

“Ma, mauna ka nang umuwi. May bibilhin pa pala ako,”
aniya.

Pinayagan naman siya ng kaniyang ina. Hindi na nito hinintay magsalita si Gregory at umalis na patungo sa parada ng padyak. Inihatid niya lamang ito ng tingin bago tumawid ng kalsada para puntahan si Jos.

“Jos, ikaw ba ’yan?” bati niya rito.

“Na-miss ko itong haluhalo,” ang tugon naman nito.

Naupo siya sa bakanteng upuan katapat nito. “Kumusta?”

Bumuntong-hininga siya at sa unang pagkakataon ay sinalubong ang tingin niya. Wala itong suot na itim na salamin kaya’t malinaw niyang nakikita ang kulay abong mga mata niya na tila maiitim na ulap sa kalangitan. Para bang nakatingin siya sa mata ng bagyo.

“Bakit ganyan kayong mga tao? Bulag sa kabutihan; sinusuportahan ang kasakiman.” Hindi siya nakasagot. Maging siya man ay biktima ng pagkabulag na iyon.

“Ang bawat minuto ng kalayaang inyong tinatamasa ngayon, nawa’y maalala ninyong resulta ng sakripisyo ng hindi lang isa, kung hindi maraming mabuting buhay. Huwag niyong ialay sa demonyo ang kalayaang iyon dahil darating ang araw anumang dasal ninyo ay hindi na pakikinggan.”

Hindi naman siya ang kumakain ng haluhalo, pero may kung anong lamig ang bumalot sa kaniyang buong pagkatao dahil sa sinabi ni Jos. Nais man niyang itanong kung ano ang ibig sabihin

nito ay hindi niya nagawa. Naduduwag siyang malaman kung ano ang mangyayari sa susunod na mga araw, bagaman batid na niya.

Nagpatuloy ito sa pagkain hanggang maubos ang isang baso ng haluhalo. Tumayo ito at saka pinulot ang itim na payong na noon lang din niya napansin.

“Ang tanging maipapayo ko sa iyo, Alex ay lumisan na kayo ng iyong ina habang maaga pa. Dahil aking sisiguruhing magbabayad ang bawat isang nagkakautang sa akin.”

“Bakit kailangan naming umalis? Paano ang bayan?”

Nilingon siya nito. “Ang bayan? Ang bayang nagluklok sa anak ng taong pumatay sa iyong ama?”

“Hindi ba pwedeng magpatawad na lang?”

“Hindi ako ang diyos na nagpapatawad, Alex.”

Mukhang may unos na paparating. Nagbabadya ang mga mata ni Jos. Katulad din ba ng dati?

“Siya nga pala, nalipat na ako ng departamento. Nagalit kasi ang Bathala sa ginawa ko noon. Hindi na raw niya ipagkakatiwala sa akin ang araw.”

Hindi na siya naghintay ng kaniyang tugon at lumabas na ng kainan. Paglabas niya ay binukasan niya ang dalang payong.

Kumunot ang noo niya nang makita ang mga butil ng tubig na tumutulo sa bawat kanto ng payong nito. Hindi naman umulan. Bakit basâ ang payong ni Jos? Wala na siyang pagkakataong itanong iyon sa dating diyos ng araw dahil bigla na lamang itong naglaho.

Tsaka siya napaisip. Kung nailipat na ito ng departamento...

Unti-unti, ang kaninang maliwanag na kalangitan ay binalot ng maitim na mga ulap. Lumalakas din ang hangin, halos liparin si Gregory na hindi pa rin umaalis sa entablado kahit magkanda-puwing na. Nakikipagkompetensiya ang ingay ng mga speaker sa palahaw ng hangin. Sampung minutong ganoon ang paligid bago natahimik muli ang lahat. Nawala ang malakas na hangin, subalit nababalot pa rin ng maitim na mga ulap ang himpapawid.

Umuwi na ang mga tao dahil sa takot na baka umulan ng malakas. Si Alex, walang sinayang na oras. Dali-dali siyang pumara ng padyak at nagpahatid sa kanilang bahay. Pagdating niya, naabutan niyang nangunguha ng mga sinampay ang kaniyang ina.

“Ma, umalis na tayo! Nakita ko si Jos. Nagbabala siya.”

Hindi na niya kinailangang kumbinsihin pa nang masinsinan ang kaniyang ina. Pangalan lang ni Jos ay sapat na para magkumahog ito sa pag-iimpake ng mga gamit nila.

Siya nama’y ipinaalam sa mga kaibigan at kakilala ang tungkol sa pagpapakita ng dating diyos ng araw. May mga naniwala, mayroon din namang hindi. Dahil hindi nga naman daw totoo ang mga nangyari noon; nasiraan daw ng bait ang kaniyang ama noon; na hindi raw totoo si Jos.

Bagaman insulto para sa kaniya ang sinabi ng ilan tungkol sa kaniyang ama, hindi na siya pumatol pa. Ang mahalaga sa kaniya ay batid niya ang katotohanan at ililigtas niya ito kasama ng kaniyang sarili.

Nilisan nila ang kanilang bayan at nagtungo sa kabisera ng lalawigan. Muntik pa silang abutan ng malakas at nangangalit na ulan at hangin. Parang bagyo, kasalungat ng nangyari labing-isang

taon na ang nakararaan. Dahil ngayon si Jos ay hindi na ang diyos ng araw, siya'y diyos na ng ulan.

“@NewsOK: Tignan: biglang buhos ang malakas na ulan sa bayan ng Sinukuan ngayong Miyerkules, May 25. #BalitangHapon”

“@ABTNews: Lubog sa baha ang mga kabahayan sa bayan ng Sinukuan dala ng matinding ulan. #Baha #Ulan #Sinukuan”